

Jyrki Kallio: 論語. Mestari Kongin Keskustelut. Kungfutselaisuuden ydinolemus. Helsinki: Gaudeamus, 2014, 382 s.

Jyrki Kallion uusi suomennos Kungfutsesta *Keskusteluista* sekä siihen liittyvä analyysi Kungfutsesta innoittamien ajatteluiden tuotannosta, oppisuunnan kehittymisestä ajatellisten Kiinan valtakunnanideologiaksi, sekä sen nykytilasta on tervetullut lisä suomalaisen käännöskirjallisuuteen. Oppisuunnalla on ollut syvää merkitystä ihmiskunnan kolmanneksen historiassa, eli siis lähinnä Kiinan, Korean ja Vietnamin, jossain määrin myös Japanin vuosituhantisen poliittisen ja yhteiskunnallisen kehityksen yhtenä ideologiensa ja moraalisen perustana. Kungfutselaisuus on nykyään jälleen varsin monipuolisen keskustelun kohteena erityisesti Kiinassa ja Etelä-Koreassa. Siitä pyritään rakentamaan sekä sosialistisen että kovin materialistisen ja länsimaisenkin yhteiskunnallisen eetoksen korvaavaa ideologista sidosainesta, joka pitäisi kansalaiset toisiaan kohtaan kohtuullisen hyvin käyttäytyvinä ja poliittisesti rauhallisina kansalaisina. Kungfutselaisuus ei siis ole pelkästään mielenkiintoista historiaa, vaan ajattelutapaa on hyvä tuntea myös nykypäivän ja ehkäpä tulevaisuudenkin tulkitsemisen tarpeisiin.

Toivo Koskikallio on kääntänyt kirjan aiemmin suomeksi vuonna 1958, mikä oli aikanaan tärkeä kulttuuriteko, mutta se ei ollut erityisen kriittinen laitos, ja on tietysti tässä vaiheessa jo sekä vanhentunut että vaikeasti tavoitettavissa. Jyrki Kallio on Ulkopoliittisen instituutin vanhempi tutkija, erityisalanaan Kiinan poliittinen kulttuuri. Hän on jo aiemmin suomennanut sekä yhteistyössä ystävänsä Matti Nojosen kanssa että erikseen lukuisia klassisen Kiinan tekstejä, sekä tuntee erinomaisesti Kiinan kirjallisuutta, kulttuuria ja poliittista historiaa. Hän on eturivin Kiina-asiantuntijoita kansainvälisestikin. Teos pohjautuu luonnollisesti laajaan kiinalaisen ja kansainvälisen Kungfuteskekskustelun tuntemukseen, sekä uusimpiin kriittisiin editioihin, joissa on otettu huomioon myös uusia tekstilöydöksiä. Lähtökohdat suomennokselle ovat siis varsin korkealaatuiset.

Moittimista ei ole lopputuloksessakaan. Kirja on hyvin rakennettu, raikas ja kungfutselaisuutta jossain määrin ennestään jo vähän tuntevallekin paljon uutta opettava. Kallion mestari Kong ”on kiinalaisille kuin Väinämöinen meille suomalaisille: myyttinen sankari, tietäjä ja kansakunnan henkinen kantaisä” (s. 11). Tämä kuvaa sitä tulkintastrategiaa, jolle työ on rakennettu. Ehkä on selvintä osoittaa ensin mitä se nimenomaan ei tarkoita. Kallion tutkimus ei ole nykyään niin yleinen populaari yritys kaivaa kungfutselaisesta perinnöstä esiin kokoelma opetuksia, joilla suoraan voitaisiin korjata modernin teollistuneen ja urbanisoituneen yhteiskunnan ja saman tien koko maailmankin ongelmat, jollainen on esimerkiksi eteläkorealaisten Kim Young-oakin ja Kim Jung-kyun kirjoittama *The Great Equal Society. Confucianism, China and the 21st Century* (Singapore: World Scientific, 2014). Se ei myöskään ole yritys rakentaa Mieltemien ja teokseen liittyvän vuosituhantisen kommentaari-kirjallisuuden pohjalta systemaattinen ja sisäisesti looginen filosofinen kokonaistulkinta, jonka avulla klassinen kiinalainen ajattelutapa tulisi ymmärrettäväksi länsimaisen filosofian perspektiivistä. Roger T. Amesin ja Henry Rosemontin

The Analects of Confucius. A Philosophical Translation (New York: Ballantine Books, 1999) on tällaisesta hyvä esimerkki. Tällaisesta lähestymistavasta Kallio eksplisiittisesti sanoutuu irti, ilmoittaen tulkintansa olevan ”epäfilosofinen” (s. 32). Teoksen lähestymistapa on sen sijaan tiukasti historiallinen, ja jos kerran Kungfutsesta henkilönä ei kovinkaan paljoa tiedetä, eivätkä vanhimmat löydetty fragmentit hänen ajattelustaan kovin valaisevaa kuvaa hänen filosofistaan anna, niin häntä on historiallisesti loogisinta tarkastella kansakunnan horisontista Kiinan Väinämöisenä. Kungfute on jokseenkin varmasti ollut reaalisesti 500–400-lukujen eaa. taitteen molemmin elänyt henkilö, mutta hänen merkityksensä on ollut ennen kaikkea hänen taruolentomaisuudessaan, mikä vahvisti myöhemmin syntyneen koulukunnan asemaa Kiinassa.

Teoksen keskeisessä asemassa on *Mieltemien* kriittinen suomenkielinen käännös, ja myös sen pohjana oleva kiinalainen laitos on kirjassa mukana. Käännöstä ei kuitenkaan ole tehty alkuteoksen perinteisen rakenteen mukaisena, eikä vuosisatojen kuluessa kerrostuneiden kommentaarien perspektiivistä, vaan siinä on pyritty systemaattiseen historialliseen tulkintaan. Tutkimuksen avulla rekonstruoidut vanhimmat osat on esitetty käännöksessä ensimmäisinä ja 1970-luvulla löydetty vanhimpiina pidetyt tekstifragmentit on otettu niiden tulkinnassa huomioon. Tämän pohjan päälle Kallio sijoittaa sen jälkeen myöhempiä *Mieltemien* tekstikerrostusta. Tällaisen tekstin käännökset ovat tietysti aina tulkinnanvaraisia ja useinkin vain harkittuja arvauksia, joten Kallio laajassa viitteistössään esittää asiallisesti myös vaihtoehtoisia tulkintoja ja selityksiä.

Mieltemien käsittelyn jälkeen teos siirtyy tarkastelemaan myöhempien kommentaattoreiden luomia historiallisia kerkoksia, aloittaen Mengzistä ja Xunzistä, sekä heidän pohjilleen rakentaneista koulukunnista, joiden myötä varhainen kungfutselaisuus varsinaisesti syntyi vuosisatoja mestari Kongin kuoleman jälkeen, suhteessa kilpaileviin koulukuntiin, kuten legalismiin ja mohismiin. Samalla hän liittää hyvin koulukunnan aseman Kiinan imperiaaliseen historiaan, missä jo 206 eaa. perustetun Han-dynastian aikana se kohotettiin virallisen hallinnollisen ideologian asemaan, vaikka käytännön hallintaa harjoitettiin oikeastaan legalistisin periaattein. Kungfutselaisuutta voidaan pitää olennaisesti eräänlaisena hyvän käytöksen korpuksena, jonka mukaan valtakunnan alamaisia voitiin ohjeellista elämään, joten sen merkitys valtakuntaa yhtenäistävänä ja kurinalaistavana ideologiana on ilmeinen. Sen jälkeen tarkastelu jatkuu uus-kungfutselaisuuden nimellä tunnettuun suuntaukseen, joka syntyi Song-kaudella (960–1279), missä tässä vaiheessa jo varsin monikerroksiseen oppirakennelmaan liittyi taolaisia ja buddhalaisia elementtejä, jotka lisäsivät siihen metafysisiä aspekteja, niin että siitä tuli yhtäältä eräänlaista virallista uskontoa, mutta toisaalta myös ihmisen sisäiseen kehittymiseen liittyvää filosofiaa, joka korosti opiskelun merkitystä. Kungfutselaisuuteen liittyvä systemaattinen opiskelun ja kirjallisen sivistyksen arvostus sinänsä on ollut erittäin tärkeässä asemassa Kiinan kulttuurin kehittämisessä, ja nimenomaan tässä vaiheessa sekä oppia että koulujärjestelmää alettiin levittää myös kansan pariin. Sen jälkeen Kallio tarkastelee kungfutselaisuuden luutumista muutosvastarintai-

seksi ajattelutavaksi erityisesti Qing-kaudella (1644–1912), ja lopuksi viime vuosikymmeninä esiin nousseita uusia kungfutselaisuuden ajattelun muotoja sekä niiden varovaista ja kokeilevaa valtiollista hyötykäyttöä nykyisen Kiinan kansantasavallan hallitsemisessa.

Lukukokemuksena tutkimus on varsin opettavainen, hyvällä selkeällä proosalla kirjoitettu teos. Se antaa harkitun ja luotettavan kuvan kungfutselaisuuden historiallisesta kehityksestä Kiinassa. Toki tarkkaan historialliseen esitykseen pyrkivänä se on siellä täällä myös jossain määrin listauksen omainen kun useampien ajattelijoiden argumentteja käydään lävitse perä perään, mutta se kuuluu tällaisen tutkimuksen luonteeseen.

Utilitaariselta kannalta voidaan myös kysyä mitä käyttöä teoksella on. Kontribuutiona Suomen kansan sivistystyön hyväksi se on erinomainen. Korkeatasoisena tutkimuksena sen voisi mainiosti myös kääntää muille kielille. Oppikirjaksi se soveltuisi oikein hyvin Itä-Aasian tutkimuksessa ja aatehistoriassa. Valtio-oppiin se ei kuitenkaan yhtä hyvin istuisi,

huolimatta sen historiallisesta merkityksestä ihmiskunnan kolmanneksen hallitsemisen poliittisessa historiassa. Kungfutselaisuus on kuitenkin enemmän kuhunkin tilanteeseen sopivan käytöksen ja sivistyksen oppia kuin politologiaa. Matti Nojosen suomenkielistä tulkintaa Sunzi. Sodankäynnin taito (Helsinki: Gaudeamus, 2005) käytetään edelleen ainakin Jyväskylän Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitoksen poliittisen filosofian klassikkopaketissa yhtenä valinnaisena ja opiskelijoiden parissa varsin suosittuna teoksena, mutta siinä esiintyykin paljon strategista, taktista ja käytännön johtamiseen suuntautuvaa ajattelua. Jotta kungfutselaisuudesta saataisiin vastaavanlainen valtio-opin opiskelijoiden analyttistä ja käsitteellistä ajattelua kehittävä tenttikirja, siitä pitäisi tehdä ei vain Amesin ja Rosemontin tyyppinen ”filosofinen”, vaan sen lisäksi myös ”politologinen” tulkinta, mutta sellainen ei tietysti enää olisi historiallisesti tarkka. Ehkäpä mestari Kongin opetuksia ei saisi väännettyä politologiaksi kuin väkisin, eikä sellainen oikein kannata.

PEKKA KORHONEN